

THESES
LOGICÆ, META-
PHYSICÆ, PHYSICÆ,
MATHEMATICÆ,
ET ETHICÆ.

Quas Adolescentes hac vice ex Col-
legio Glasguensi cum *Laurea* emitten-
di ^{ov} ^o ^m publice propugnabunt, ad diem 27
Julii, Anno Domini, 1646.

In communi Gymnasii Aus-
ditorto hora solita.

Præfide Jacobo Darimplio.

GLASGUE,

Excudebat Georgius Anderfonus, *Anno Domini, 1646.*

DAIRYMPLER Sir James,
Perseus Street

UNIVERSITY OF GLASGOW

Wing S5180

NOBILISSIMO
&
AUGUSTISSIMO
DOMINO,
ARCHIBALDO,
Dom. Lornæ, &c.

Illustrissimi Marchionis Argathe-
liæ, &c. Hæredi, Salutem.

Siquid Emolumentum vel huic Collegio, vel mihimet, vel his
adolescentibus usquam ~~esset~~, Nobilissime Domine, quod
hanc optatam laborum metam ascendentes, una mecum sub fir-
mo & felici tuo patrocinio nunc attingunt, id totum tibi debetur, &
acceptum lubentissimis refertur animis: Quippe cum afflictus respub-
licæ huius & Ecclesiæ status, hostium ingruentium colluvie plane op-
pressus, & ad ima concussus fundamenta fuit; omnia tum turbata, &
hoc collegium inopportune solutum erat, atque singuli quos patriæ &
pietatis sensus stimularat, omnibus modis & rationibus quibus la-
boranti succurrere poterant, se applicuerunt: Ego etiam qui non ita
pridem eadem de causa belli arumnas sustinui, & rebus aliquandiu so-
pitis, à Martis ad musarum castra traductus fui, tibi que Il-
lustrissimorum parentum tuorum erga te cura, atque insigni erga
me & merita benevolentia, institutor poprepositus sed in fe-
licibus iis commotionibus divulsus. Quapropter mollitiem scho-
lasticam indignatus cum arca & Israel sub dio erant, ad eandem à qua
veneram, vitam militarem redii, atque otium, securitatem, & que-
cunque mihi chara fuere, publicæ utilitati litavi, meosque labores quan-
tuloscunque sinceri cordis affectu devovi. Verum tantum apud te va-

✱✱

luit

luit mei desiderium & memoria, at ex Anglia revocatum publica que
authoritatis mandato reducem obtinuisti, ut te in hac Academia atten-
derem, & (quod singulare erat) sine officii quo tumungebar factu-
ra aut dispendio. Me Ergo tibi debeo reducem, imo multis fortissi-
mis Commilitonibus meis, qui ex eadem sorte pro aris & focis strenue
dimicantes ceciderunt, supervivum. Tibi etiam hi juvenes debent
institutorem, omnesque proventus hosce laborum nostrorum quales-
cunque, prout debemus ita divinctissimorum animorum obsignaculo,
tuo honori damus, dicamus, consecramus. Nec dubitamus quin fa-
vor apud bonos gratissimi tui nominis affulgente splendore conciliabitur,
& si quis virulentis invidiæ transversus obtutus, hæc tantilla lu-
strare non dedignetur, tui patrocini velamine ab ictu arcebitur & im-
pressione. Eadem enim vides hic posita, quæ ut vera & genuina prin-
cipia tibi proposita fuere, quæque ipse defendisti, & nunc ab omni li-
ventis Momi macula defendenda suscepisti. Novimus plerosque id
unice præclarum æstimare, & in his Philosophicis ventilationibus ven-
ditare, ut paradoxa videantur tueri, & ab omni certitudine distra-
ctam veritatem sub binis fani faciebus proponere: nec morantur sibi
ex animi sententia private docenti publice contradicere: quasi vero
illustre benemeritum consequuti subtilitatis sue atque eruditionis speci-
men ostentassent, cum tamen veritatem incertitudinis, aut se levitatis
aut (quod verius est) Sophisticæ simulationis redarguant: Etenim velut
imber præcipiti casu statulentas in aqua excitat bullas, quæ licet solida vi-
deantur corpora per aquas natantia acicula tamen puncturam non patiun-
tur, sed statim aerem esse in tenuissima aquosa pellicula inclusum produunt.
Ita isti suas positiones sufflant, ut quando proprio robore subsistere ex-
spectantur, nedum primum sustinere valent impetum, quin statim dete-
gant rem esse tritam & vulgarem, sed inassuetis expressam vocabulis.
Inanem illam vanitatem nos plurimum abhominamur, & vera animi
sensa quadrantibus conamur explicare verbis, eademque hic ponimus quæ
alibi fusius explicata tenemus: quæ si cui paradoxa videantur, ejus-
modi saltem ærea non esse spondemus, ideoque precipuorum gremio rati-
unculam insinuavimus, atque refragantes si ingenuos candidosque,
ad pleniores commentarios, Cæteros ad publicam disceptationem invi-
tamus, neque aliam usquam nostro officio deerimus. O quanta felicitas
mih

mibi obtigisset, Illustrissime Domine, si hæc quæ nunc gratia tua patrocinariis plena etiam notitia comperta tuereris, per universam disciplinarum seriem mea cura con ductus, quod nisi illius expectatione cretus, nunquam fuisset hucusque profectus; speraveram enim miras & insignes nature dotes, quas per incuriosam, & primam tum adolescentiam tuam ut per arenam conspersas perspexi gemmas collectas, formatas, ornatasq; adiutricibus polivisse manibus. Ut idem mihi eveniret, quod in morborum cura medicis sæpe accidit: natura operatur, sanitas laboranti sequitur, atque effectus medico ascribitur; Ita & Ego in te erudiendo, natura ductrici & Domine suffragando spectavi, eximium tibi omnigena perfectionis splendorem, immodicumque mihi apud singulos honorem, apud te tuosque perpetuum favorem cessurum. Scio esse obtrectatores, qui quodcumque dixerò adulationis calumniabuntur, nihil ergo proferam præter quod verum est, moderatum, & minus: quod invito eorum rictu, despectoque rugitu, ego semper tuebor, experientia brevi mundo manifestabit, & comprobabunt omnes. Perspicacissima ingenii tui acies, mentisque erectissima sublimitas, supra ætatem fecerunt facultatem, quæcumque proposita ingeniosissime capiendi, sagacissime exercendi, & fidelissime retinendi. Nobilisque instinctus animum erexit, & ad ulteriora atque ardua genii tendentia ita extulit, ut nihil vile, ludicrum, aut puerile, (pro ut in illa lasciviente ætate fieri solet) insequeretur, sed excelsa quæque & decora instituto plane virili moliebatur; unde heroicum in dissertationibus desiderium nemini cedendi, grataque serena frontis invitatio, morumque insinuatio singulos alliciendi effluerunt, & eoque apud omnes prævaluerunt, ut non plures habueris spectatores, quam amatores, felicisque indolis & ingenii admiratores. Et ut comprehensim omnia involvam, nihil in te repertum est quod non illustrissima profapia unde es oriundus altiternem sapiat, nobilemque sortem ad quam aspiras deceat & decoret, ut iure ab omnibus gratulantibus intuearis oculis, velut angustissima illius & potentissima familie erectissimum stemmi, ornatisi a corona, & illibatus flosculus, illi etiam atque reipublicæ huic & Ecclesiæ, ut ornamentum & emolumentum amplissimum futurus Perge ergo quod residuum est generosissime Domine juventutis floribus provecioris ætatis respondeant

respondeant fructus, & efflorescentiæ fertilitas. Habes ob oculos familiare exemplar notissimum tibi & cognatissimum, illustrissimi Marchionis Parentis tui nobilissimi vitam, per omnem statum prosperum & adversum, turbidum & quietum, velut unicam tibi proponendam & imitandam ideam. Cujus sincera erga Deum pietas, sollicita erga patriam cura, stabilis erga bonos benevolentia, assidui labores, vigilia, sollicitudines, molimina, & nusquam equata perperiones quibus pro religionis puritate, pacisque restitute securitate, indefatigabili luctu anelabat jamducum & contendedat, mundo manifesta sunt. Ejus ideo memoriam & benemerita, dissipato obrectantis maledicentia fumo, & præjudicantis malevolentiae caligine, omnis posteritas osculabitur, venerabitur, suisque in obsequium & imitationem in perpetuum proponet. Nec minora de te expectanda non assentationis, sed officij mei ratione, mundo polliceor, & prænuncio: Quippe Reipublicæ Platonianæ præscriptum est probatissimum, juventuti institutores esse præficiendos, qui singulorum indolem inspiciant & reipublicæ indicent, ut quadrantibus adaptentur muneribus. Pro eximiis autem in me & hos condiscipulos tuos observantissimos benemeritis, nostros omnes conatus tibi devovemus, atque incolumitatem, gratiam, & felicitatem, intimis votis, imisque suspiriis, à Deo optimo maximo solliciti rogamus; supplicesque precabimur,

Humillimus tuus & devotissimus Servus,

Tui Honoris observantissimi,

JACOBUS DARIMPLIUS.

Alexander Cuninghamus.

Alexander Lenoxius.

Alexander Parkius.

Andreas Crucius.

Andreas Darimplius.

David Lenoxius.

Edvardus Loundrus. *Ang.*

Georgius Graius.

Hugo Beningus.

Hugo Campbellus.

Jacobus Darimplius.

Jacobus Laus.

Joannes Bodius.

Josephus Johnsonus. *Ang.*

Robertus Bruno.

Robertus Laveus.

Robertus Muatus.

Samuel Fullartonus.

Thomas Vinetus.

Tobias Leggus. *Anglus*

THESES LOGICÆ.

THESIS I.

Ασα Διδασκαλία, και πασα Μαθησις Διαφορητικη, εξ ὕπαρχοντος
Π γινεται γνωσεως, Cap. 1. lib. 1. Poster. Nec tamen potest
omnis discursiva notitia, inductione à sensibus originem trahere.

II. Sunt ergo prima Principia naturaliter αὐτοφαστα quæ nec ut species impressæ cum Intellectu concreantur, nec ut habitus facultati à natura superadduntur, sed ipsius Intellectus naturales fœtus sunt, ex innata ἐννοια oblato objecto, non aliter prognati, quam sensationes à sensibus circa sensibilia promanant. Est etiam naturalis διανοια, quæ à primis immediatiores notitias colligendo veritatem deinceps venatur, usque ad ultimas conclusiones.

III. Ex notitiis ita collectis circa unum objectum, & ad unum finem ordinatis, disciplinæ coalescunt; & facultates pro ut ad eas exercitio determinatæ & inclinatæ acquirunt facilitatem, habitus totales seu disciplinares dicuntur.

IIII. Unitas Disciplinarum est extrinseca denominatio ab objecto & ordine ad finem desumpta, fundamentum quidem in re habens, ultimo tamen à bene placito, & autoritate Inventorum pendens: & qui Unitatem rigorosam, vel ab objecto formali, vel à fine intrinseco, vel ab abstractionis modo indagat, Nodum in scirpo quærit; quique nomina & numerum receptarum disciplinarum variare præsumit non minus est autoribus ingratus, quam ipse ineptus.

V. Disciplinarum tria sunt genera, *Scientia Prudentia & Ars*. Scientia objectum contemplando, mentem bono delectabili imbuunt, Scientem facit; Prudentia objectum cognitum rectæ rationi conformat, bonoque honesto hominem instructum facit; Ars in objecti effectiorem propositam Ideam secundum præcepta Artis præcise imitando tota propendit, bonumque utile insequendo hominem peritum facit.

THESES. LOGICÆ.

VI. Tres etiam sunt totales Intellectus habitus, ad Prædictarum disciplinarum notitias inclinantes, iisdemque propterea nominibus insigniti, & eadem unitate in ratione habituum uniti: Nec intendit *Aristoteles Cap 2. lib. 6. Eth.* quinque habitus mentis enumerans totales & disciplinares accurate dividere, sed habitu Principiorum quem *Intelligentiam*, habituque conclusionum quem isthic *Scientiam* vocat, unum completum & disciplinarem habitum *Scientiæ* significat, quem si insignis sit, & nobilis sapientiæ elogio honorat.

VII. Qui præter prædictas disciplinas, & habitus alium etiam essentialiter Instrumentalem effingunt, & sibi sua positione contradicunt, (cum esse *Instrumentum* aut *Instrumentarium* quod toti entium latitudini est Accidens transcendentalis, cuidam enti puta habitui faciunt essentialis;) & *Aristoteli*, qui loco citato expresse affirmat se omnes habitus enumerasse, quibus Intellectus verum dicit aut falsum.

VIII. *Scientia & Prudentia* Hominem ad statum perfectissimum & foelicitatem naturalem erigere moliantur, Ideoque olim σοφίας, nunc modestius φιλοσοφίας stemmate inclarescunt, quam qui revelato sacrae *Theologiæ* lumini opponunt, legem Naturæ legi Divinæ, ἀρχιτετον διατυπώσει, fontem rivulis, inaccessamque lucem suis objiciunt scintillis.

IX. Artes ut indigentia nostræ succurant inventæ sunt, quæque exteriora corporis spectant *Mechanicæ*, quæ animam & interiora *Liberales* nuncupantur; Inter quas Logica tanto reliquis supereminet, quantum ipsa ratio quam intime perficit aliis omnibus facultatibus humanis præluet.

X. Quemadmodum ratio est Logica naturalis, Ita Logica ratio artificialis est, prout modum recte se exercendi consuetudine aut consuetudinis observatione, in regulas redacta, acquisivit, & quousque se ratio extendit, eousque & Logica. Nec est ratio ad Intellectivæ cognitionis esse, in vel extra disciplinas magis necessaria, quam Logica ad bene esse requisita.

XI. Cum non circa *ἡμετέριον*, sed circa *ἵππον ἐπιστημὴν*
Logica

THESES LOGICÆ.

Logica versetur, rationem categorizandi, definiendi, enunciandi, & discurrendi, brevissimis & notissimis regulis tradendo; disciplina est omnium clarissima, brevissima, & facillima; sed abstrusorum *verborum* & entium extraneorum irruptione misere oneratur, confunditur, & evertitur, ut quæ tenellis ingeniis esse debet Janua patentissima, fiat præcipitium & labyrinthus inextricabilis.

XII. Hinc & ex immodica novitatis & jactantiæ titillatione de genere & objecto Logicæ commentatores in ipso vestibulo contententes, suspensos diu, tandem frustratos hospites ab introitu arcent, & ut specimen sui primo aggressu præbeant, novum aliquid mirum aut singulare afferendo, verborum cothurnis consulto latitant, & cum totam quæstionem, de genere Logicæ licet scitoli sciant, quomodo vox *λογική* & *σοφική* pro recepta consuetudine, & reliquarum disciplinarum analogia accipi debeat, qua *λογική* operatio cujuscunque facultatis etiam Intellectus à priori dictamine quomodo sit operandum procedens; quæ si deliberationem per se requirat prudentiarum finis est, sin minus proprie dicta est artium *σοφική*, quo posito non dubium est, Logicam esse artem proprie dictam.

XIII. Τεχνή appellatio nativa significatione & prima impositione, fabricationes extrinsecas significavit; Unde opus externum, & instrumentum corporeum Arist. requisita docuit.

XIV. Objectum quod in rebus exemplaris sui inspectione logica producit, sunt notiones secundæ seu relationes rationis, ita inter se coaptatæ, ut Intellectui fiant Instrumenta, regulæ, modique sciendi, qui ergo conceptus formales objecta in Intellectus speculo representantes, pro ipso objecto accipiunt; merito cum cane Æsopico castigandi sunt, qui abjecta carne in flumen, imaginem arripuit; sed & severius sunt corrigendi, qui ipsas res conceptibus hisce extrinsecus denominatas, seu conceptus objectivos, pro objecto operationibus logicis producibilia amplectuntur.

XV. Entis summa genera eorumque species, naturas & affectiones,

THESES. LOGICÆ.

affectiones, scientifice inquirere non magis est Logici; quam
menforis qui agros metitur & limitat, eisdem ad interna pe-
netralia effodiendo, fontes, metalla, lapidicinas scrutari.

XVI. Logicus igitur ut mentis confusionem à rerum in-
distincta multiplicitate ortam expediat, entia perfecta, uni-
versalia & determinata, notissimis quibus potest inditiis ap-
prehensa, disponit & ordinat, & ad perfecta imperfecta, ad
universalia singularia, ad determinata indeterminata revocat:
& has dispositiones *Categorias* vocat, quas sive *decem*, sive *duo-*
decem, sive *sex* constituat, in arbitrio habet; & qui denarium nu-
merum vel univocatione vel determinatione, vel prædicatione
entium de singulari substantia accurate vindicant, de
lana caprina dimicant.

XVII. Universalia nec fiunt, nec formalizantur ab in-
tellectu abstrahente, comparante, aut confuso conceptu singu-
laria apprehendente; atque ex Thomistarum præcisione, &
Nominalium confusione, non fit natura universalis, sed in-
dividua notio secunda in rebus resultans singulare facit in ge-
nere entium rationis.

XVIII. A Transcendentibus autem vera universalia di-
scriminantur, quod sint naturæ ex se & à parte rei ab inferi-
oribus objective præcisæ, & per supervenientes differentias
determinabiles, transcendentia vero ipsa inferiora actu inclu-
dant, nec sunt ad ea à parte rei determinabilia, sed jam
determinata.

XIX. Naturæ superiores ab inferioribus nec prorsus re-
aliter, nec pure per rationem, sed medio modo formaliter di-
stinguntur, specificantur autem, & restringuntur per diffe-
rentias, seu formalitates ab eo inde petitas; quod sint princi-
pia diversarum facultatum, & operationum: Frustra ergo &
inepte queritur, quod ignotæ sunt nobis differentia rerum, &
formæ essentielles; cognitæ enim ipsis entitatibus realiter
distinctis, & affectionibus eorumque actibus, formalitates &
differentia specificantes ignorari nequeunt.

XX. Irridenda merito stultitia, se torquent Thomistæ, &
Nomina^{es}

THESES LOGICÆ.

Nominales qui cum ponant naturas fieri universales ab Intellectu, Nihilominus de principio Individuationis, seu modo singularizandi anxie disceptant; si enim universale fiat per Intellectum unumquodque per se suamque essentiam, ipso facto erit singulare.

XXI. Nec minus hallucinantur isti qui de ratione singularizandi & individuandi, ut de *synonimis* inquirunt cum singularitate in universalitatem immutata, ex iisdem vel unum fiat, vel multa individua.

XXII. Sicut per essentiam naturæ sunt universales, ita per existentiam singulares, individuantur autem per suos terminos continuantes, quibus partes copulatæ concurrunt ad actus cuique speciei peculiare, qua continuitate soluta ex uno fiunt plura individua, diversorum actuum per se operativa; nec incognita *Scoti hæcceitas*, Nec materia ut apud Thomistas, nec forma, nec utraque, nec ullus accidentium cumulus rationem individuationis attingunt.

XXIII. A veris etiam universalibus analoga discrepant, quod non convenient in natura communi ab ipsis abstracta, sed in analogia, proportionem, seu similitudine, ex qua Intellectus communem conceptum elicit universali similem, Distinctio itaque analogorum in analogia proportionis & attributionis, non est generis in species, sed vocabuli in latius & angustius acceptum, omnia enim analogia sunt per proportionem analogam, sed quædam tantum per Attributionem.

XXIV. Intellectus quod non potest totum simul distincte apprehendere, illud per partes concipere conatur; ad quod definitione & divisione juvatur, illa ascendendo partes priores & essentielles, hæc descendendo posteriores & universales sectatur; utraque adæquantes, & immediatas quanta fieri potest brevitate & perspicuitate.

XXV. Definitionem imitatur descriptio pro partibus accidentia, Causas & id genus assignando. Divisionem refert distinctio, similes terminos partium universalium vice collocando.

XXVI. Excom-

THESES LOGICÆ.

XXVI. Enunciationis formale est attributio, quæ consistit in relatione rationis ab actu Intellectus in rebus resultantem, quæ unum alteri ita coniungitur, ut Intellectus valeat Iudicium ferre, conjunctionem illam esse rebus conformem, aut difformem assensum, aut dissensum præbendo.

XXVII. Assensus & dissensus præsupponunt enunciationem priorem, quam iudicant esse veram vel falsam: vel expresse prædicando enunciationem esse veram vel falsam, vel implicite adhærendo, ut veræ, vel ut a falsa abstinendo.

XXVIII. Attributio significatur per copulam verbalem, sive expresse ponatur in enunciationibus tertiæ adjacentis, sive implicite coniungatur in enunciationibus secundæ, neque unquam est copula verbum, sed pars verbi cum attributo materiali integrum completum.

XXIX. In omni enunciatione est verbum, aut casus verbi, nec tamen subjectum, nec copula, neque attributum materiale verbum est; nec aliud diversum in enunciatione reperitur.

XXX. Certitudo non inest primo enunciationi, sed iudicio & assensui, qui si sit, firma adhæsiō, enunciatio est certa, si infirma aut vacillans, incerta aut opinio, quæ non magis est iudicium cum formidine partis oppositæ in bonis, quam cum spe in malis, sed infirma adhæsiō quæcunque.

XXXI. Necessitas & contingentia insunt prius enunciationi, eò quod res ita attributione coniungatur, ut nequeat disjungi, vel contra: potest ergo esse necessaria quæ non est certa, nec sibi repugnat necessaria opinio.

XXXII. Veritas aut falsitas necessaria vel contingens, determinata, vel indeterminata enunciationi competunt significative: & enunciationem esse determinate veram, nihil aliud est quam significare res determinate conjunctas, Ideoq; enunciationem de futuris contingentibus non esse determinate veram, non est aliud, quam significare ea quæ non sunt ex se, nec ex causis secundis determinata ut cohareant: Nihil ergo derogat Aristoteles divinæ determinationi futurorum contingentium, aut providentiæ circa singularia

THESES LOGICÆ.

ca singularia, sed male ab aliis rejicitur, ab aliis perverse interpretatur.

XXXIII. Συλλογισμὸς ἐστὶ λόγος ἐν ᾧ τινὲς τῶν τιμῶν, ἑτέρων τῶν κοινῶν ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τὰ ταῦτα εἶναι, Cap. I. 1 Prior. Unde ratio formalis syllogismi indicatur esse in illatione, seu in eo quod *quibusdam positis* (ut præmissis) *aliud diversum sequatur eo quod hæc sint* (ut conclusio illata.)

XXXIV. Sicut syllogismus est vel naturalis ab ipsa facultate rationis, vel artificialis ab Arte procedens, Ita & utriusque propria est illatio, dependentiam dicens conclusionis à præmissis, quod iis positis necessario sit vera, naturalis tamen ratione cohesionis objectivæ ipsius materiæ, Artificialis vero ratione legum syllogisticarum experienciâ observatarum, & artis præceptis præscriptarum, quæ idcirco illatio formalis dicitur, & syllogismus artificiosus formalizat.

XXXV. Non est inter leges syllogisticas, ut præmissæ sint veræ, illud aliunde judicandum est, Logica tantum spectat, ut conclusio sit vera positæ præmissis, & formaliter procedentibus: Syllogismus ergo artificiosus, etiam ex apperte falsis, formaliter concludens, vere est syllogismus, licet non constet ex veris enunciationibus.

XXXVI. Sive inter syllogismum probativum & illativum, distinctio admittatur, nos æqua lance libramus, si enim probativus dicatur, is tantum qui probat conclusionem absolute esse veram, erit illativus qui non est probativus: Sed si quicumque probat conclusionem esse veram, eo quod præmissæ sint, sit probativus: nulla distinctio.

XXXVII. Assensus conclusionis non est simplex Judicium unius conclusionis, Sed includit reflexionem super præmissis, quæ indicatur per particulam illativam: Et licet non possit simul ferri cum assensu præmissarum, tamen immediate potest ut pars ejusdem actus continuati sæpe elici.

XXXVIII. Præmissæ concurrunt ad eliciendam conclusionem varia causatione vel materialiter præbendo terminos ex quibus constat, vel instrumentaliter & regulative, sed præcipue

THESES LOGICÆ.

præcipue ut occasio excitans & impellens Intellectum ad eliciendum & assentiendum tali enunciationi illatæ.

XXXIX. Prout duplex est discurrendi modus, vel à communibus principiis ad particularia, vel à singularibus sensu observatis ad communia, ita duæ sunt syllogismi species, quæ utrumque gubernant, illum syllogismus, hunc vero Inductio. Reliquæ autem argumentandi formæ à syllogismo tantum differunt, ut imperfectum à perfecto, nec per se regulas habent, sed quatenus ad syllogismum sunt reducibile.

XL. Syllogismi artificiosi specificationem attingere possunt conditiones figurarum & modorum, quia eas essentialiter spectat illatio formalis, sed extraneæ sunt conditiones materiæ, Necessitas scilicet, contingentia, &c. Ideoque divisio syllogismi in figuras & modos est specifica, sed non in demonstrativum dialecticum, &c.

XLI. Παντες ἀνθρώποι φουσι εἰδέναι ὁρεγονται, I. Pr. Metaphys. Nec minus διολι εἰδέναι ὁρεγονται, tum enim scire nos putamus, tum acquiescimus, cum novimus causam propter quam res est ejus rei causam esse, nec posse aliter se habere.

XLI. Demonstratio igitur cum sit syllogismus scientificus, merito præ reliquis præfertur & elaboratur: Ut autem duplex est scientiæ usurpatio, vel pro simplici judicio secundæ operationis certo & necessario, vel pro judicio discursivo, quo conclusioni assentitur propter præmissas includentes ejus causas: Ita demonstratio dupliciter facit scientiam, priore modo effectivè, posteriore formaliter.

XLI. Conversa illatio quod scientia sit habitus demonstrativus, male appropriatur ad scientiam totalem & disciplinarem, sed habitui cuicunque ex prædictis actibus scientialibus prognato applicari debet: & sunt in omni disciplinarum genere veræ demonstrationes, sed in scientiis potissimæ, atque reliquæ distinctionis gratia ab Aristotele διδασκαλικαί appellantur.

XLI. Demonstratio ὅτι in communi sua ratione pure-homony

THESES LGGICÆ.

homonymice convenit cum demonstratione *δemon* in nemine demonstrationis, Nec est ulla ratio cur syllogismus necessarius ab effectu magis dicatur demonstratio; quam alius ullus in materia necessaria & evidenti.

XLV. Methodus inter Instrumenta Logica immerito neglecta jacet, quæ vix syllogismo cedit, reliquitque omnibus longè supereminet, pro nobilitate & utilitate officii sui: Nec minus ineptè ad ordinem propositionum in disciplinis restringitur, cum sit generale instrumentum, non solum in disciplinis, sed & in rebus omnibus ordinem & cohesionem inveniens, unde distinctè & ordinatè apprehendi possint.

XLVI. Methodus ergo est Mater memoriæ, & omnia adminiculantia ad juvandam memoriam, in eo consistunt, quod in rebus alioqui confusis & incoherentibus ordinem ponant & cohesionem.

XLVII. Ex his concinnatur Ars illa vulgaris *μνημονικη* quæ inventis suis juvat memoriam Intellectualem, quæ à facultate discursivâ realiter non discrepat; nec est *μνημονικη* Ars à Logica diversa, sed ejus pars.

XLVIII. Inconsultò Ars hæc vulgo impugnatur, Quod memoriam quam juvare molitur ipsam prærequirat; Ita enim Logica rationem quam perficit, conveniente gradu à natura positam præsupponit: Sed jactantia & vanitate Professorum, eminentes & miras Memoriarum facultates singulis indifferenter promittentium, ars alioquin utilis reprobari capit & malè audiri.

XLIX. Nihil est pure *αμυστον*, sed potest in quibuscunque methodus inveniri, & in iisdem tanta methodi multiplicitas, quanta inventionis est fecunditas, Ita tamen ut alia sit perfectior, aptior, & accommodatior.

L. Inadæquatè dividitur methodus in syntheticam & analyticam, melius tamen in naturalem, & arbitrariam, explicitam & implicitam, & universim quocunque sunt genera modique ordinum, & quousque extendi possunt, eousque & methodus potest dilatari.

THESES METAPHYSICÆ.

THESIS I.

Ἐκαστὸν ὃ μῖνον καλῶς ἀγινώσκει, καὶ πᾶσι ἐστὶν ἀγαθὸν κρίνει καὶ ἕκαστον
ἀρὰ ὁ ἀποπαιδεύμενος, ἀπλῶς δὲ ὁ περὶ πάντων πεπαιδευμένος, διοτρεῖς
πολιτικῆς, ἔκ ἐστιν δίκαιος ἀκροατῆς ὁ νοῦς, 3. 1. Ethic. nimium ergo
intellectus infirmitati indulget, qui propter faciliorem apprehensionem, totum disciplinarum ordinem deturbant, Ethicam
scientiis anteponendo.

II. Præferendæ ergo sunt disciplinæ, quæ sunt præcognoscendæ, à quibus subsequentes pendent, & præcognita mutantur, ipsæ verò ab iis non item; Logicæ ergo ut cognitissima, ita & proxima est Metaphysica: secus enim per reliquas disciplinas indignè & enervatè dilaceratur, discerpitur, & confusâ præoccupatione identidem repetitur, nobilissima Scientia, & prima Philosophia; Unde ipsa integritate sua, & ornatu orbata, omittitur & negligitur.

III. Objectum Metaphysicæ (si de rebus vulgò & unanimitè explicatis sermo fiat) omnibus notum est, & vix controversum, sed de communi conceptu omnes rite comprehendente, lis est malè plerunque sedata, statuendo objectum Metaphysicæ ens qua ens est, sive enim reduplicativè, sive spe cificativè particula *Quæ* sumatur, inadæquatum est, & intricata hujus particulæ homonymia parcius utendam merito postulat.

IV. Communis conceptus objecti Metaphysicæ, optimè statuitur ens immateriale, vel reali disunctione à materia, vel exclusionè de essentia, vel reali præcisione per indifferentiam: (ut vocant) Illud igitur in se, suisque speciebus, secundum naturam, principia, & proprietates, generatim, & speciatim contemplatur Metaphysica.

V. Ens est quod habet essentiam, & essentia est id per quod unumquodque est id quod est: Essentia igitur non est attributum commune, realiter præcisum à singulis essentiis particulariis.

THESES METAPHYSICÆ.

larium entium, primò per se communiter & essentialiter competens enti, & per ens inferioribus, sed ipsas peculiares essentias inferiorum, includit conceptu confuso ex communi analogia, quam unaquæque habet ad ens quod constituit unitas, atq; ita enti in communi attributas.

V I. Sunt enim quædam Attributa communia, quæ superioribus primo & per se competunt, & per illa inferioribus communicantur, suntque simplices proprietates per se unitatem habentes: sed sunt alia quæ inferioribus primò & per se quadrant, & in se divisa ex communi analogia & similitudine ab intellectu uniuntur & naturæ superiori attribuuntur; cuiusmodi sunt Essentia, Existencia, & reliqua communia attributa Metaphysica.

V II. Ipsum igitur ens quod essentiam formaliter dicit, non est natura communis, aut naturæ gradus à parte rei, seu objective ab omnibus inferioribus præcisus, ab iisque distinctam habens formalitatem & constitutionem, sed actu includit inferiora, prout *ἀναλογως* inter se conveniunt omnia, quod aliquam habeant essentiam aut constitutionem atque per nomen & conceptum formalem entis representatur, vel immediata ejus divisio, vel alia qualibet plena & nota sub disjunctione membrorum.

V III. Inutilis igitur est disceptatio quibus differentiis ens restringatur ad inferiora, quæ actu includit, & ad quæ jam per se determinatum est, & identificatum. Eo ergo modo ens à suis inferioribus abstractum asserimus, quo Nominales abstrahi volunt Universale, per conceptum confusum, vel Thomistæ per præcisionem formalizari.

I X. Sed in eo ab iis discrepamus, quod Naturis Universalibus, quæ peculiares gradus essentiae suæ abstractos habent ab essentis specificis omnium inferiorum non ita abstrahi per Intellectum concipimus, sed in se abstractas reperiri, atque illud discrimen inter verum Universale & Analogum assignamus.

THESES. METAPHYSICÆ.

X. Ens ergo sic est Analogum, respectu DEI & Creaturarum, substantiæ & accidentis; Quique ad synonymitatem, naturam à parte rei præcisam, prioram, & indifferentem requirunt, & tamen enti respectu DEI & creaturarum competere tuentur, merito explodendi sunt, quod ens reale faciant, quod nec Deus est, nec à Deo dependens, sed prius & in se indifferens, ut differentiis restrictum fiat vel Creator vel creatura.

XI. Elucescit hinc implicatissimum illud negotium assignandi enti adæquata attributa, quæ tamen à suo subjecto sunt distincta, cum enim per ens inferiora significantur, quæ omnia sua habent attributa à se distincta, & analogica similitudine singulis competentia, possunt omnia ex communi analogia unita, de ente reciproce prædicari, & tamen ab omni ente subjectante sunt distincta, non ut ejus species, sed proprietates.

XII. Non est necesse attributa illa esse realiter diversa ab entibus subjectantibus, nec sufficiunt puræ negationes superadditæ ad earum constitutionem, nec dantur modi à tota entium latitudine diversi quibus formalizentur, sed saltem sunt mutue relationes quæ entibus vicissim competunt, sive aliis, sive sibi met referantur.

XIII. Enti ut abstractum est ab omnibus inferioribus, seu in suppositione simplici (ut vocant) nullæ competere possunt proprietates, sed tantum ut in sua inferiora quæ actu includit, distribui potest.

XIV. Adæquata entis attributa quæ sine disunctione cum eo recurrunt sunt tria, Unitas, Veritas, Bonitas; nec est necesse perfectionem à bonitate strictè sumpta distinguere, ut fiant quatuor.

XV. Unitas transcendentalis non est proprietas distincta à particularibus entium unitatibus, sed numericam singularem, formalem universalem, continuativam continuorum, &c. actu includit prout in communi analogia conveniunt, quod sua subjecta copulent.

XVI. Nor

THESES METAPHYSICÆ.

XVI. Non est igitur recte definita negatio divisionis, sed contra divisio est negatio unionis, & frustra quaeritur ratio formalis pure abstracta per quam fiat accurata definitio, sed ex communi convenientia concipi potest copulatio entis vel sibi ad se, vel partis ad partem; semper ergo sunt copulata & copula, licet non semper realiter distincta.

XVII. Unum absolute tantum dicendum est, quod omnino simplex omni partium compositione caret, sed quod ipsum sibi per se copulatur, & huiusmodi nullum ens totale est præter DEUM, quod vero compositum est partes sibi mutuo copulatas habens, unitum potius quam unum est dicendum.

XVIII. Veritas Metaphysica non dicit formaliter denominationem extrinsecam ab intellectu, sed congruentiam cum principiis ejus entitatis, quam participare videtur.

XIX. Bonitas transcendens non est posita in conformitate ad voluntatem, nec appetitu aut appetibilitate, sed in convenientia entis sibi vel alteri, quæ appetibilitatis est fundamentum motivum, Unde conformitas ad voluntatem sequitur.

xx. Convenientia entis sibi, proprio nomine *Perfectio* dicitur, ut & convenientia alteri stricte bonitas nuncupatur, quæ licet generaliter non sit conformitas ad voluntatem, nil tamen prohibet quin quædam bonitas, nempe moralis in tali conformitate sit posita, quia in eo conveniens est, quod conformitatem habeat ad voluntatem divinam.

THESES PHYSICÆ.

THESIS I.

 Ἡ φύσις ἐστὶν ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς κινήσεως καὶ ἡρεμίας, ἐν ᾧ ὁ παρὰ φύσιν, καὶ αὐτὸς, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, Arist. cap. 1. lib. 2. Physic. Natura sic definita non minus includit essentias aliorum entium, quæ sunt principia mutationum, & proprietatum in statu quieto rebus competentium, quam essentiam corporis, nisi propositi ratio habeatur, Unde restringitur

THESES. PHYSICÆ.

gitur ad partes essentielles constitutivas corporis, quæ particulariter naturæ nomine insigniuntur, atque ipsum corpus naturale, & tota scientia Physica, seu naturalis nuncupatur, quæ corpus contemplatur, in se, suisque speciebus absolute, Naturam ejus indagando, & per principia Universalia affectiones demonstrando.

II. Principia corporis naturalis in fieri sunt tria, materia, forma, & privatio, in facto esse duo, quæ naturæ nomine insignita sunt, materia & forma quarum hæc est principium activum illa passivum, sed sive synonymos, sive analogos, sive conjunctim & collective, sive seorsim & distributive naturæ nomen attribuitur, cuique liberum esto.

III. Materia prima est subjectum ex quo inexistente res fit, & quod in omni mutatione manet, ingenerabilis & incorruptibilis est, nec quicquid diversum nunc à materia in principio creata.

IIII. Materia ex se omni forma nuda est, Ideoque omni actu Physico caret, & tamen cum ens sit in quibusdam gradibus entitatis cum aliis entibus conveniens, & in quibusdam discrepans, habet actum entitativum differentialem, unde à reliquis discriminatur, quique per potentiam puram passivam, ad recipiendam formam, optime concipitur, nec quicquam repugnat puram potentiam physicam esse actum Metaphysicum.

V. Materia prima appetitu innato appetit omnes formas indifferenter, non in particulari ratione perfectioris, aut imperfectioris, hujus aut illius, sed in simplici ratione formæ, Ideoque nec invita sub ulla detinetur, nec ullam respuere conatur, ut aliam recipiat, Idcirco falso criminatur, ut origo corruptionis, ad quam non nisi passive influit.

VI. Materia omnis activitatis & efficacix expers est, nisi ut alterius instrumentum elevetur.

VII. Forma Physica est substantia realiter diversa à materia, & sicut materia est pura potentia, ita forma est pura
actus

THESES PHYSICÆ.

actus Physicus, nihil materiæ includens, sed eam ut compartem naturaliter postulans ad bene esse suum, vel necessario exigens ad conservari vel operari, Unde hæc forma materialis dicitur, illa spiritalis aut immaterialis.

V III. Aristoteles definiens formam *λογος της υλης* non est intelligendus de forma Physica, de causis enim generaliter agit, sed de forma Metaphysica, quæ formalitas aptissime dicitur, unde fiunt rerum omnium specificationes, quæ tamen à forma Physica remote sumuntur.

V II. Corpora naturalia non specificantur à forma in ratione suæ particularis entitatis, sed in ratione naturæ, id est, ut principium est & radix diversarum affectionum sibi ab agente impressarum, & operationum inde fluentium: Non sunt ergo tot diversæ formæ, quot corporum species, & eadem forma manente species variari potest; nec est necesse in perpetua generationum vicissitudine imaginari novas formas de non existentibus oriri.

X. Originem & productionem formarum ascribere eductioni de potentia materiæ, inextricabile est latibulum, cum potentia materiæ omnino inefficax, sit tantum passiva & receptiva, atque eductio sæpe fiat per causam Instrumentalem, aut inferiorem effectum producendo.

X I. Productionem formarum nos Deo ascribimus, propagationem vero ejusdem formæ productæ unioni, disjunctioni, aut diversarum affectionum impressarum specificationi.

X II. Toti materiæ massæ unam & intimam formam corporis Deus in principio impressit, unde constituatur in ratione corporis, quæque jam in omnibus manet eadem, nec contrariam habet unde expellatur, sed materiæ coæva est, & coætanea, diversarum tamen affectionum causativa, pro agentium variorum concursu. unde nonnunquam unam, nonnunquam aliam speciem subit.

X I I I. Sunt præterea aliæ formæ, quas ut posteriores gradus essentialis perfectionis Corporeitas admittit, quæ in creatione
atione

THESES PHYSICÆ.

atione individuorum cujusque speciei primo divinitus impertiebantur, & continua propagine hucusque continuantur, eo quod Generans genito non solum materiæ, verum etiam formæ portionem largiatur, ex quibus factis & excitatis, agens novum individuum ejusdem speciei suscitavit.

XIV. In corporibus igitur rudioribus, qualibet pars fieri potest novum & completum individuum ejusdem speciei, aut per solam discontinuationem, ut aqua in plures portiones divisa, aut per adjutricem assistentiam alterius agentis, dispositiones requisitas ad facultatum exercitium tribuentis, ut iamus relictus terræque infixus sit integra arbor: Sed in corporibus perfectioribus, pars est quædam à natura destinata, quæ sola suscitari potest ad perfectionem novi individui, si à conveniente causa juvetur & foveatur, ut est viventium semen, Plantarum in terra, animalium in utero, ut in conceptaculo, elaborantium.

XV. Perempto individuo non statim deficit tota forma, sed materiæ adhærescens, novas subit species similes, sed imperfectiores, unde ex cadaveribus vermes, ex carnibus diversorum animalium varia animalcula prodeunt.

XVI. Affectiones corporis naturalis, vel ratione materiæ, vel ratione formæ præcipuè competunt; illiusmodi sunt Quantitas, Continuitas, Infinitudo, & Ubicatio in loco: hujusmodi vero motus & duratio.

XVII. Sive Quantitas primò competat materiæ primæ, sive corpori, in ambiguo sistimus, nec determinamus, num realiter discrepet ab ipsa materia, an non: sed positivè asserimus, utcumque sit, quantitatem esse materiæ adæquatam, & immutabilem, nec posse augeri aut minui, nisi additâ aut detractâ materiâ.

XVIII. Quantum & continuum quodcumque est divisibile in infinitum, nec tamen actu infinita, numero aut mole, in se continet, nec ulla potentia inde erui possunt, & licet indivisibilia ut terminos includat, nec ex finitis, nec ex infinitis indivisibilibus constat.

XIX. U-

THESES PHYSICÆ.

XIX. Ubicatio est extensio corporis, prout spacium omnibus dimensionibus sibi æquale impenetrabiliter occupat, locumque ut terminum essentialiter spectat, qui idcirco non est superficies ambiens, ex accidente tantum apposita, sed ipsum spatium seu interstitium, quod abesse nullo modo potest.

XX. Potest tamen analogicâ attributione, termini extrinseci, pro terminato, superficies dici locus extrinsecus, Ideoque locus ab Arist. definitur superficies corporis continentis, immobilis, prima; non excludendo ipsum spacium, sed veterum intervallum, ab ipso explicatum: immo immobilem superficiem asserendo, astruit spacium esse ipsum locum internum, superficiem vero ejus terminum, nam ut terminus tantum, immobilis spacii, superficies immobilis dicitur.

XXI. Mutatio ergo superficiei in ratione sua, non est mutatio loci seu latio, sed mutatio superficiei, ut est terminus extrinsecus, spacii immobilis.

XXII. Quantitatem à Corpore, aut impenetrabilitatem à quantitate abesse repugnat: ergo & plura corpora in eodem loco ad æquato simul esse non minus implicat.

XXIII. Atque unum corpus, secundum se totum, in pluribus locis esse, nec verius est nec possibile, quam ipsum à se separari.

XXIV. Motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia est, non ad ulteriorem, sed ad eundem actum; & sic definitus, omnem mutationem, etiam instantaneam includit, nec solum ad Physicas, sed etiam ad alias quasunque mutationes extenditur, nisi intento Phylosophi restringatur.

XXV. Motus realis ut mutationi contradistinctus, tres tantum habet species, accretionem, alterationem, & lationem. Generatio enim instantanea est, corruptio & decretio non sunt mutationes reales & positivæ.

XXVI. Rarefactio & condensatio, non sunt motus ad quantitatem, sed alterationes quibus figura corporis mutatur, & corporis tenuioris subingressu, per ejus poros aut meatus,

C

unde

THESES PHYSICÆ.

atione individuorum cujusque speciei primo divinitus impertiebantur, & continua propagine hucusque continuantur, eo quod Generans genito non solum materiæ, verum etiam formæ portionem largiatur, ex quibus faustis & excitatis, agens novum individuum ejusdem speciei suscitavit.

XIV. In corporibus igitur rudioribus, quælibet pars fieri potest novum & completum individuum ejusdem speciei, aut per solam discontinuationem, ut aqua in plures portiones divisa, aut per adjutricem assistentiam alterius agentis, dispositiones requisitas ad facultatum exercitium tribuentis, ut iamvis resectus terræque infixus, fit integra arbor: Sed in corporibus perfectioribus, pars est quædam à natura destinata, quæ sola suscitari potest ad perfectionem novi individui, si à conveniente causa juvetur & foveatur, ut est viventium semen, Plantarum in terra, animalium in utero, ut in conceptaculo, elaborantium.

XV. Perempto individuo non statim deficit tota forma, sed materiæ adhærescens, novas subit species similes, sed imperfectiores, unde ex cadaveribus vermes, ex carnibus diversorum animalium varia animalcula prodeunt.

XVI. Affectiones corporis naturalis, vel ratione materiæ, vel ratione formæ præcipuè competunt; illiusmodi sunt Quantitas, Continuitas, Infinitudo, & Ubicatio in loco: hujusmodi verò motus & duratio.

XVII. Sive Quantitas primò competat materiæ primæ, sive corpori, in ambiguo sistimus, nec determinamus, num realiter discrepet ab ipsa materia, an non: sed positivè asserimus, utcunque sit, quantitatem esse materiæ adæquatam, & immutabilem, nec posse augeri aut minui, nisi additâ aut detractâ materiâ.

XVIII. Quantum & continuum quodcunque est divisibile in infinitum, nec tamen actu infinita, numero aut mole, in se continet, nec ulla potentia inde erui possunt, & licet indivisibilia ut terminos includat, nec ex finitis, nec ex infinitis indivisibilibus constat.

XIX. U-

THESES PHYSICÆ.

XIX. Ubicatio est extensio corporis, prout spacium omnibus dimensionibus sibi æquale impenetrabiliter occupat, locumque ut terminum essentialiter spectat, qui idcirco non est superficies ambiens, ex accidente tantum apposita, sed ipsum spatium seu interstitium, quod abesse nullo modo potest.

XX. Potest tamen analogicâ attributione, termini extrinseci, pro terminato, superficies dici locus extrinsecus, Ideoque locus ab Arist. definitur superficies corporis continentis, immobilis, prima; non excludendo ipsum spacium, sed veterum intervallum, ab ipso explicatum: immo immobilem superficiem asserendo, astruit spacium esse ipsum locum internum, superficiem vero ejus terminum, nam ut terminus tantum, immobilis spacii, superficies immobilis dicitur.

XXI. Mutatio ergo superficiei in ratione sua, non est mutatio loci seu latio, sed mutatio superficiei, ut est terminus extrinsecus, spacii immobilis.

XXII. Quantitatem à Corpore, aut impenetrabilitatem à quantitate abesse repugnat: ergo & plura corpora in eodem loco adæquato simul esse non minus implicat.

XXIII. Atque unum corpus, secundum se totum, in pluribus locis esse, nec verius est nec possibilius, quam ipsum à se separari.

XXIV. Motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia est, non ad ulteriorem, sed ad eundem actum; & sic definitus, omnem mutationem, etiam instantaneam includit, nec solum ad Physicas, sed etiam ad alias quascunque mutationes extenditur, nisi intento Phylosophi restringatur.

XXV. Motus realis ut mutationi contradistinctus, tres tantum habet species, accretionem, alterationem, & lationem. Generatio enim instantanea est, corruptio & decretio non sunt mutationes reales & positivæ.

XXVI. Rarefactio & condensatio, non sunt motus ad quantitatem, sed alterationes quibus figura corporis mutatur, & corporis tenuioris subingressu, per ejus poros aut meatus, unde

THESES PHYSICÆ.

unde manente quantitate eâdem , corpus ulterius extendi videtur.

XXVII. Alteratio nec fit mutatione totius præexistentis qualitatis , nec solum firmiore radicatione in subiecto, sed addendo gradum ulteriorem qualitati præexistenti , qui gradus est qualitas partialis , præexistenti similis ; & insulse quaeritur num ejusdem sit , an diversæ speciei , heterogenea , an homogenea cum concurrat in eadem identitate numerica , & individuali.

XXVIII. Prima specifica divisio corporis est, in simplex, & mixtum, quæ non differunt per diversas formas Physicas, reciproce utrique competentes, sed per abstractas formalitates Metaphysicas , Ideoque divisio est Metaphysica magis quam Physica. Similis etiam divisio est corporis simplicis in Cælum & Elementa.

XXIX. Elementa mundi sunt quinque , mixti sunt quatuor. Terra, Aqua, Aer, Ignis, Sed num sit Elementum ignis in concavo lunæ, cum reliquis Elementis proportionem servans, pro arbitrio quisque discurret : Utcunque Ignis vere est Corpus simplex, & ex Elementis unum.

XXX. Singula Elementa suam requirunt proportionem , quam præcise determinare durum est. Verum proportio illa non consistit in quantitate , sed in raritate , & partium positione , quam singula Elementa naturaliter exigunt , Idcirco cum pulvis bombardicus inflammatus, subito de loco arcto proficit, majoremque occupare videtur locum , Id non fit , quia eadem materia majorem inflammando accepit quantitatem, Sed quia in Ignem versa, naturaliter postulat partium dilatationem , & raritatem , per Corporis subtilioris permeationem , ad quod suscipiendum prorumpit , & susceptum luce sua illuminat, Et ut unum Corpus indiscretum continet, cum tamen revera sunt duo.

XXXI. Elementa gravia naturali impetu ex interno principio moventur deorsum, versus centrum universi, & non ut ad Elementum

THESES PHYSICÆ.

Elementum suum, Unde tota Terra, juxta sphaeram lunæ posita, ad centrum descenderet; aut ibi detenta, una ejus particula sola demissa, nec appetitum suum amittit, cum ejusdem Elementi interventu sistitur, sed manet pulsus & compressio vel ad latera, vel deorsum, sed quoniam pari efficacia, corporum à latere circumpositorum sistitur, respectu corporis subjecti non gravitat in suo loco.

XXXII. An sit ullum elementum leve naturaliter movens à centro, atque an ad ullum terminum naturaliter tendat, ubi requiescat, an potius quod leve dicitur cum tantum minus grave sit, gravioris compressione sursum protrudatur, agat quisque pro placito.

XXXIII. Mistio est miscibilium alteratorum unio, non per confusionem, neque per continuationem, sed per unam communem formam, aut formalitatem, in qua ut in copula omnes partes materiales misti conveniunt.

XXXIV. Productio corporis animati est mistio, nec requiritur ad rationem mitionis ut elementa miscibilia statim ante generationem pura sint, aut disiuncta.

XXXV. In corpore animato, non est forma misti diversa à corporeitate & anima, sed in ea miscibilia uniuntur in unitate unius corporis, & speciei.

XXXVI. Anima est actus primus corporis organici, potentia vitam habentis, in eo ergo ab aliis formis distinguitur, quod diversas habeat facultates vitales, & distincta instrumenta corporea, quibus exerceantur.

XXXVII. Insultum figmentum est unius animati plures esse animas, aut succedentes aut consistentes, sed una anima omnes facultates in se continet & exerit.

XXXVIII. Facultates animæ nec simpliciter ejus substantiæ identificamus, nec tantam multitudinem diversarum facultatum accumulata probamus, ut tot sint sensus externi, tot interni, tot facultates intelligentes, agentes, & patientes, sed medio modo, unam facultatem cognoscentem,

THESES PHYSICÆ.

appetentem, & moventem, ab ipsius animæ substantia distinguimus, & ad eas prædictas omnes facultates revocamus: quas sive facultatum aliquatenus distinctarum nomine, sive unius diversimode se exercentis, appellare placeat, cuique licitum esto.

XXXIX. Nulla fit sensatio in sensorio externo distincta à perceptione in sensu communi, sed una est apprehensio quæ dum afficitur sensorium, apprehendit objectum ut præsens, & idcirco externa dicitur, quia organum externum tum afficitur.

XL. Ad sensationem requiritur objectum, sensibile, sensorium, & impressio facta ab objecto, in sensorio objectum representans, ideoque & species impressa dicta. Ratio autem excitandi animam ad notitiam eliciendam, est naturalis sympathia animæ & corporis, durante unione inter eas, qua quodcunque corpus patitur, simile quid in anima representatur, hinc etiam sensus gaudii, doloris &c.

XLI. Instrumentum hujus sympathias est cerebrum, quod cum varie afficitur, apprehensio etiam similiter alteratur: ut cum in cerebro ex Plethora spiritus requiescunt, fit somnus, & licet objecta speciem producant in sensorio, nulla perceptio.

XLII. Fuitiles sunt nugæ quæ ponuntur de receptione specierum in ipsa anima, aut de speciei impressæ deportatione, à spiritibus animalibus ut vehiculis, à sensorio ad cerebrum, aut phantasmatum illuminatione ab Intellectu Agente, novarumque specierum intelligibilium effabricatione, in Intellectu patiente impressione aut in memoria ut in promptuario conservatione.

XLIII. Dicimus Animam unam habere cognoscendi facultatem, qua objectum afficiens sensorium, prout afficit, naturali sua sympathia percipit, ejusque representationem elicit; quæ est actus simplicis apprehensionis, nec aliam agnoscimus speciem expressam. Dein alios actus de eodem objecto

THESES MATHEMATICÆ.

objecto profequitur, qui dum non transcendunt belluinam perfectionem, Phantasmata dicuntur: Denique puriores colligit, & Species Intelligibiles, Actus, Intellectus, Verba mentis, appellantur; Ex quibus facultas ad similes actus eliciendos facilitatur: atque ex diversis his operationibus, sensus, Phantasia, Intellectus, memoriæ nuncupationem sortitur, una illa cognoscendi facultas,

XLIV. Facultas etiam appetens prout ad objecta crassiora tendit, & vehementiore impetu spiritus commovet, corpusque alterat, Appetitus Sensitivus dicitur: sed ut modo puriore circa sublimiora objecta versatur, Voluntas nuncupatur.

THESES MATHEMATICÆ.

THESIS I.

Scientiarum pure Mathematicarum certitudo reliquis eousque supereminet, ut earum respectu, Conjecturales tantum dici mereantur: Atque mistarum incertitudo non est orta à principiis Mathematicis, sed Physicis conjunctis: Nihilominus quædam sunt in abstracta etiam Mathesi vulgo admissa, quæ non sunt usquequaque vera.

I I. Frustra tam sollicita subtilitate ostendere conatur Cardanus, per circulorum congeriem ad unum punctum unius rectæ tangentium, & alia recta inclinante sectorum, duas rectas lineas inclinantes, in infinitum posse protrahi & nusquam concurrere, contra Euclid. lib. 1. Postul. 13. Ex infinitudine enim quantitatis generaliter id evincitur, quia per infinitum processum potest protractio progredi, & nunquam deficere medium inclinationis spacium, si procedatur per partes proportionabiliter minores & non aliquotas: sed si eadem

THESES. MATHEMATICÆ.

lineæ per partes aliquotas protrahantur, erit necessario concursus ut vult Euclides..

III. Postulatum illud commune, à quovis puncto ad quodvis punctum rectam lineam ducere, non ita verum est, quin sint duo puncta inter quæ in infinitum potest protrahi linea, & utrumque nusquam attingere.

IV. Male colligitur Parallelismus ex duobus perpendicularis in eodem plano horizontali incidentibus, quæ cum sint segmenta Radiorum ad idem centrum tendentium, nullibi æquidistant.

V. Angulus Contingentiæ circuli & tangentis quovis angulo acuto rectilineo minor est. Euclid. Proposit. 16. lib. 3. Postulatum Ergo 4. lib. 1. *Quæcunque magnitudine datâ sumi posse aliam majorem vel minorem*, intelligendum est, de magnitudine absoluta, non de figurata præsertim heterogenea.

VI. Proportio Ergo magnitudinum figuratarum non evincit omnes posse ulla auctione aut diminutione æquari, sed potest (ratione figuratæ) dari majus & minus, licet non detur exacte æquale: sicut ergo nulla demonstratione hucusque evictus est Tetragonismus, ita plane esse impossibilem, nihil prohibet.

VII. Errorem pro scientia ultro amplectuntur, qui cum vulgaria Astronomiæ principia falsa noverint, ex iis tamen veras apparentias demonstrari putant: Licet igitur ex nimia distantia à sensibus non indubitate innotescant, singulis tamen Phænomenis sua ascribenda sunt supposita, possibilia & quam fieri potest probabilia.

VIII. Primum & notissimum Phænomenon est Motus Diurnus seu communis, quo omnia sydera circa terram unius diei & noctis spacio cieri cernimus, cujus varia assignantur supposita, inter quæ merito oblivione sepultum fuit illud Pythagoricum à Copernico recenter suscitatum, Motum illum non esse in Cælo subjective sed, in terra.

IX. Futile etiam illud est in quo segnes & incuriosi con-
quiescunt

THESES MATHEMATICÆ.

quiescunt, putantes stellas omnes in Cœlo tenui & permeabili gregatim movere, ut aves in aere, aut pisces in aqua: nec alia quærenda esse supposita multiplicis varietatis in motu, distantia & velocitate, quam quod singulæ stellæ per propriam naturam omnia perficiant. Motuum enim localium multitudo & varietas, præcipua sunt vitæ indicia, & diversa organa quibus naturaliter fiant, necessario postulant.

X. Ridiculum magis est asserere stellas omnes in Cœlo solido per meatus aut canales volutari, velut globi ab hominum manu propulsi, sive externo, sive interno principio ascribatur.

XI. Naturalis Cœli immutabilitas arguit soliditatem & consistentiam, sensus quæque evincit pelluciditatem, unde purissimo cristallo optime assimilatur, & in eo stellæ ut gemmæ annulis infiguntur, communem tamen cum corruptibilibus habere materiam nihil dubitamus, cum ex communi chao producebantur.

XII. Inconsultissime vulgo velut provincia & occupatio Angelis assignatur circumgyratio orbium cœlestium, ac si corpori & operationi ita nobili non esset naturale, & internum principium sufficiens provisum: nec ulla ratio suadet gravia potius ad centrum naturaliter descendere, quam Cœlum circa centrum universi: & qui motum Cœlestem licet ab Angelo omni violentia liberant, misere se torquent.

XIII. Hallucinantur admodum qui sententiam de assistentia Angelorum, ab Aristotelis Intelligentiis confirmari putant: Comparatio enim capite ultimò lib. 8. Acro. cum Cap 3. lib. 2. de Cœlo, &c. satis apparebit Aristotelem per Intelligentiam in orbibus Cœlestibus residentem, eosque circumvolventem, primum Motorem Deum intelligere; Cujus incomprehensam Majestatem revelatâ luce destitutus, etiam si naturalibus vespertilionum oculis quadranter aspicere non potuit, nec nobis mirum esse debet, nec illi probrum.

XIII. Præter motum illum diurnum omnibus communem, alii etiam cernuntur motus proprii diversarum stellarum,

THESES. MATHEMATICÆ.

rum, unde satis evincitur plures esse orbes seu sphaeras Cœlestes, diversisque motibus naturaliter moventes, & sua sydera deferentes.

XIV. Varia & incerta Astronomorum omnium temporum & locorum observatio, & calculi varietas, de motu Librationis aut Trepidationis, luculenter ostendunt: non esse motus naturales & perpetuos, sed à Deo extraordinarie & prodigiose diversa portenta inferiori mundo iudicante fieri.

XV. Anticipatio Æquinoctiorum non evincit proprium firmamenti motum, ab occasu ad ortum per Zodiacum, sed variatio temporis in quo Æquinoctia incidunt, inexactum arguit anni completi calculum: unde minutæ per se vix perceptibiles, diuturno spacio integrum diem variare cernuntur. Unicus Ergo est simplicissimus firmamenti motus diurnus ab ortu ad occasum per Æquatorem & circulos Parallelos factus.

XVI. Orbes planetarum à primi mobilis violentia, contra proprias inclinationes ab ortu ad occasum diurno motu rapi, falsum est, & omnino absonum: Cum integritas universi, corporumque Cœlestium natura, vim nusquam admittant; quæ nec æquabilis esse potest, nec pulsus, Tractus aut vectionis specie comprehendì.

XVII. Sphæræ igitur planetarum proprio & naturali principio ab ortu ad occasum motu diurno moventur, sed tardius quam firmamentum, à quo cum tarditate sua deficiunt, proprio motu repèdare videntur.

XVIII. Firmamentum est Cælum extimum & primum mobile, Atque somnia sunt orbes instellati, quibus motus diurnus Librationis, &c. inferioribus violenter communicentur.

XIX. Octo igitur sunt orbes Cœlestes, unus fixarum Planetarum septem, ille summus est & extimus, hi suo ordine interiores sunt & inferiores, atque quo minus à firmamento proprio retrocessu deficiunt, eo superiores jure judicantur, unde summus Saturni, proximus Jovis, &c. Atque expl

THESES METAPHYSICÆ.

denda est chimæra Copernici ponentis solem immobilem mundi centrum, firmamentum etiam immobile, atque terram cum planetarum orbibus mobilem.

X X. *Μία ἐναυς σφαῖρα κινήσις κατὰ φύσιν*, Arist. 2. de Cœlo: Obliquus ergo planetarum retrocessus per Zodiacum fieri non potest per orbem tantum, qui non tantum à primo mobili tarditate sua eadem linea in qua promoventur, deficiunt; verum sicut versus ortum, deficiendo retrocedunt, ita versus septentrionem & meridiem vice versa vergunt.

XX I. Perfici igitur supponimus, per Cyclum in magni orbis Crassitie immeritum, proprioque motu circa suum centrum rotatum à Septentrione ad meridiem, secundo æquatorum per angulos obliquos; qui eodem spatio revolutionem suam complet, ac Planeta suum retrocessum: unde ex utroque, motus proprius cuiusque Planetæ completur.

XX II. Unum idemque corpus pluribus motibus simul ferri non est possibile, quam plura loca simul occupare: potest tamen à variis moventibus ejusdem corporis motus variari, ut si moventia sint è diametro opposita & ex æquo efficacia, omnino impediatur: si alterum efficacius, proportionaliter movebitur mobile: si vero in transversum ferantur, mobile neutrius motum exacte sequetur, sed medio modo fertur: ut si utriusque moventis motus sint latera, verus motus mobilis ab utroque impulsus, erit diagonius.

XX III. Planeta igitur uno tantum motu fertur sed à diversis moventibus modificato: ita per orbem fertur ab oriente ad occasum motu diurno, quo paululum deficit à motu primi mobilis: per Cyclum vero in altera medietate ad meridiem, in altera ad Septentrionem promovetur; unde motus ejus proprius partum fit ab occasu ad ortum per retrocessum orbis, partim à Septentrione ad meridiem & contra per suum Cyclum, sed neutrum motum directe sequitur, sed obliquo motu medio retrocedit, per Zodiacum, nonnunquam versus meridiem, nonnunquam versus septentrionem, oblique procedendo.

THESES ETHICÆ.

XXIV. Commune illud Phænomenon planetarum, quod nonnunquam velocius nonnunquam tardius moveantur, magis etiam minusve à nobis distant, Clarissime per Cyclum ostenditur, in cujus parte superiore à nobis distat plus quam in inferiore, per quantitatem diametri sui Cycli, cum etiam Cyclus Æquatorem secet ad angulos obliquos, in altera medietate paululum vergit versus orientem, in altera versus occasum: unde nonnunquam auget, nonnunquam minuit ejus in orbe retrocessum.

XXV. Peculiariora insuper cernuntur Phænomena in quibusdam Planetis, quod veloces, retrogradi & stationarii conspiciantur, quas varietates præstari supponimus per Epicyclum majori Cyclo immersum, unde retrocessus augetur minuitur vel compensatur.

THESES ETHICÆ.

THESIS I.

Πορσις ἐστὶ ἐξ ἑξ μὲν λόγῳ ἀληθὲς πρακτικὴ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ, Atque illud est objectum materiale cujuscuq; habitus practici circa quod fit operatio, illud vero formale quod operatione in illo producitur, in disciplina proponitur, & præceptis præscribitur.

I I. Ethicæ ergo objectum non est homo qui eam subiectat, nec felicitas ad quam obtinendam, objectum suum ut medium insequitur, Nec actiones humanæ quæ non sunt operabiles, sed objecti operabilis operationes, at ut definite expressit Philosophus *τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ* id est, bona humana quæ sunt in hominis potestate, & ab eo agibilia, Objectum vero formale quod in iis agendum molitur, est honestas, ita ut completum objectum sit agibile honestum.

I I I. Ethicæ explicat felicitatem ut finem, Actionem bonam

THESES ETHICÆ.

nam ut proximum medium, virtutem moralem, actionum principia, perturbationes & facultates, ut principia hujus ob-
jecti: Præcipue tamen versari debet in præscribendis præ-
ceptis, quibus informetur judicium, & voluntas inflamme-
tur ad honesta (prout lege naturæ deducuntur, vel pruden-
tum experienciâ innotescunt) insequenda, nec injuste con-
queritur quod hæc ejus parte præcipuâ omisâ, potius scientia
civilis quam Prudentia sit dicenda.

III. Ethica recte præscripta, gratiæ nec obest nec op-
ponitur, nec de scholis Christianorum rejicienda, sed cum
Theologia optime consonat & conspirat, ea indigitans quæ
naturæ lumine & viribus, consequenda, Civilem conformi-
tatem velut umbram, & imitationem vitæ sinceræ quæ revela-
ta luce & gratiâ attingitur, moliuntur; quibus si non ut
Christiani, saltem ut homines vivere arguamur.

V. Ethica non est à Politica & Æconomica discriminan-
da, quod vitam singularem & monasticam spectet, ut Po-
litica civitates, Æconomica familias curat, sed genuina
discrepantia est, quod Ethica præmonstret honesta homini
ut homo est, Polytica eidem ut est cives, Magistratus aut
subditus, Æconomica ut familias est membrum.

VI. Merito igitur de Republica sunt detrudendi Machia-
velistæ, qui securitatem, non honestatem; Principum potesta-
tem, non populi salutem; suis documentis ambiunt.

VII. Summum bonum objectivum non includit omne
bonum cumulate, sed unum est & simplex quod alia omnia
eminenter continet, atque sibi ex se, & beato ex participa-
tione est *αὐτάρκης*, cujusmodi tantum est Deus opt. max. pro
ut in se suisque operibus, contem. landus est, amandus, imi-
tandus, & obediendus.

VIII. Felicitas formalis est participatio, fructio, con-
junctio summi illius boni, nec formaliter consistit in Boethii
aggregatione omnium bonorum, nec in Stoicorum habitudine
virtutis, nec in Epicureorum voluptate.

THESES. ETHITICÆ.

I X. Ἡ Εὐδαιμονία ἐστὶν ἐντελέχεια τῆς ψυχῆς λογικῆς κατ' ἀρετὴν τελειο-
 τατην ἐν τῷ βίῳ τελείῳ, sed male vulgò interpretatur quælibet a-
 ctio externa à virtute præstantissima in vita perfectâ proce-
 dens; felicitas enim est bonum οἰκον, internum & familiare,
 atque firmum & stabile, nec à singulis externis impedimentis
 pendens.

X. Felix una individua felicitate est felix intime & stabi-
 lissime: est ergo unus continuatus, internus & individuus actus,
 quo felicitatur, à justitia universali omnes virtutes includente
 non aliter profluens, quam illuminatio à sole, calefactio ab
 igne, & est unum mel ab omni virtutum flore collectum:
 Actus nempe complacendi, recumbendi, requiescendi in
 summo bono objectivo, quem quietem mentis atque Con-
 solationem Philosophiæ nuncupant.

XI. Eadem felicitas quæ naturâ integrâ fuisset natura-
 lis, quæque gratiæ accessu fit supernaturalis, Inchoata hic, post
 hæc absoluta, naturæ etiam corruptæ molimine, umbratili
 assimilatione, quantum nostris fieri potest viribus, imitatur.

XII. Honestas est conformitas ad legem æternam, quæ
 per congruentiam ad rectam rationem, seu legem naturæ cor-
 dibus nostris insculptam, non fit aut formalizatur, sed pa-
 tetur & cognoscitur: prout oculus non facit lucem, sed
 factam cernit.

XIII. Honestas non dicit essentialem respectum ad cir-
 cumstantias, sed eas spectat ut regulas, locos, & digesta, qui-
 bus res censendæ sunt, secundum legem perpetuam & rectam
 rationem.

XIV. Omnes circumstantiæ quæ actionem perficiunt, non
 spectant ejus bonitatem, ita ut unaquæque ablata malitiam in-
 ducat: sed quædam sunt exaggerativæ, quæ non faciunt actio-
 nem simpliciter bonam, sed bonitatem augent, ideoque nec
 ablata tollunt, sed minuunt.

XV. Honestas prius inest actioni quam virtuti, & virtus est
 habitus bonus in ordine ad actiones honestas ad quas inclinatur.

XVI. Principia

THESES. ETHITICÆ.

XVI. Principia actionum moralium censenda sunt, quæ non sunt actiones morales, earumve affectiones; sed à quibus actiones illæ proficiuntur, sive sint facultates sive actus; Spontaneum ergo & Invitum non sunt principia, sed affectiones actionum in ordine ad principia.

XVII. Prælectio non est commune principium actionum moralium, sed ipsa est actio moralis prima, & intima: & sumi potest vel pro conclusione deliberationis, vel pro actu voluntatis appetente quod inde monstratum est.

XVIII. Voluntatem, Liberum Arbitrium, Rationem, & Consultationem pro principiis actionum moralium agnoscimus.

XIX. Objectum voluntatis non tantum est bonum verum, nec tantum apparens vero oppositum, sed quodcunque ab Intellectu bonum monstratum, nec solum datur tendentia voluntatis in id quod hic & nunc præstandum præscribitur, quæ dicitur volitio, sed & in id quod ullatenus bonum judicatur, quæ dicitur velleitas.

XX. Voluntas non potest positivo actu respuere aut suspendere iudicium ultimum Intellectus Practici; Sed num possit impediri ab ejus obsequio, atque num actus voluntatis sit tempore posterior, & realiter diversus ab actu intellectus, ancipiti rationis indagini submittimus.

XXI. Liberum in ordine ad voluntatem vulgo definitur *Quod positis omnibus ad agendum requisitis potest agere vel non agere*; sed obscure & insufficienter; si enim inter requisita ad agendum Divina determinatio includatur, heterodoxa est: Si ultimum iudicium Intellectus practici, est falsa: Si tantum requisita extrinsecus in objecto, est inadæquata.

XXII. Determinatio questionis de lib. Arb. in Ethica, male transfertur ad Theologiam: licet enim hominis sit libertas ad bonum vel malum morale faciendum aut fugiendum; nihil hoc ad vires naturæ depravatæ erigendi se ad actus absolute bonos aut gratiosos.

XXIII.

THESES. ETHITICÆ.

XXIII. *Virtus est habitus præelectivus in mediocritate positus quoad nos* : nec solum præelectivus dicitur, quia ejus actus procedunt ex præelectione, sed quia ipsa præelectio est actus inde procedens, nec *mediocritas* est ejus formalitas, sed generalis comprehensio circumstantiarum moralium corroborantium actiones, ad quas virtus essentialiter inclinatur.

XXIV. Habitus quicunque five sit Intellectualis, five moralis, non differt realiter à facultate quam perficit, sed est ipsa facultas prout certo agendi modo determinata est. Ea igitur facultas ejus subjectum dici debet quam primo, per se, & immediate perficit, & per quam perficit alias.

XXV. Virtus igitur nec subjeçtatur in voluntate, nec in Appetitusensitivo, cum ab alterius superioris facultatis perfectione adæquate pendeant, sed in Intellectu, cujus regimine voluntas & appetitus ita moderantur, ut nequeant perfici nisi eò perfectò, eoque perfectò ultro perficiantur.

XXVI. Discrimen itaque inter habitus morales & Intellectuales, prudentiam & virtutem, non est quod hi sint in Intellectiva, illi in appetente facultate : sed quod hi generalibus præceptis mente comprehendi possint, illi non nisi experientiâ in singulis circumstantiis observatâ, acquiri : adeoque non nisi more seu consuetudine adipisci : unde discretio perspiciendi, quid in singulis circumstantiis honestum sit, justum, & decorum, quæ nullis præceptorum cancellis capi potest aut comprehendi, inducitur.

F I N I S.